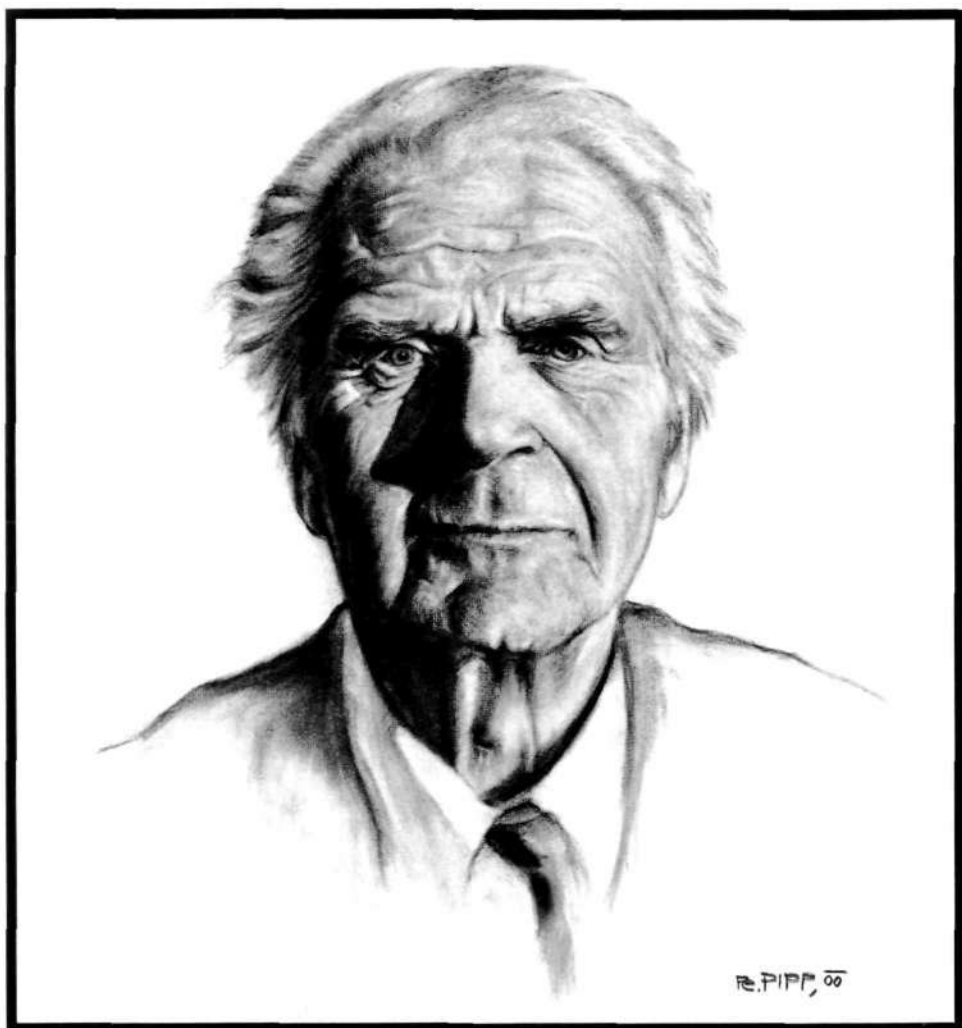

Za spomin na rojaka dr. Antona Polenca

*Dr. Anton Polenec (1910–2000)
(Peter Pipp, risba)*

V oktobru 2000 je dr. Anton Polenec dosegel devetdeset let svojega bogatega življenja. Vendar tokrat svojega jubileja ni praznoval tako aktivno in slavnostno, kot pred desetimi leti ob osemdesetletnici ali pred dvajsetimi leti ob sedemdesetletnici, v krogu svojih domačih, poklicnih sodelavcev, številnih spoštovalcev in loških rojakov. Že mesec dni po devetdesetletnici se je od svojih življenjskih spremljevalcev in od častilcev njegovega uspešnega strokovnega delovanja za vselej poslovil.

Javnost ga je poznala kot profesorja pri pedagoškem in kot znanstvenika pri raziskovalnem in muzeološkem delovanju na področju naravoslovja, o svojem življenju in delu pa se je sam razgovoril v intervjuju ob sedemdesetletnici (Loški razgledi 27/1980).

Izšel je iz delavsko-kmečke družine. Oče je delal kot glavninarski pomočnik in rudar (padel je na soški fronti 1916). Mati je bila z majhne dedove kmetije v Puštalu pri Škofji Loki. Po ljudski šoli v domačem kraju je bil ob dobrotnikovi podpori sprejet na gimnazijo v Škofovih zavodih v Šentvidu nad Ljubljano. Kljub čisto osebni petošolčevi odločitvi, da ne bo postal duhovnik, je ob razumevanju šolskega duhovnega vodje ostal v zavodih do uspešno opravljene mature (1930). Že od otroštva dalje je živel in rasel v bogatem naravnem okolju svojega domačega kraja, zato se je z lahkoto odločil za študij naravoslovja na ljubljanski univerzi. To mu je spet omogočil dobrotnik, loški rojak in univerzitetni profesor dr. Fran Jesenko, ki je revnemu dijaku izposloval stanovanje v študentskem Oražnovem domu, medtem ko je za pičlo, redkokdaj toplo prehrano moral skrbeti sam. Študij je obsegal zoologijo, botaniko, fiziologijo, kemijo, mineralogijo in antropologijo, pri čemer ga je najbolj zanimal razvoj živih bitij in človeka. Diplomiral je leta 1934 in nato, po odsluženju vojaščini, brezposeln bival in delal doma na kmetiji do materine smrti spomladi 1936. Kmalu zatem je bil nastavljen kot honorarni učitelj na meščanski šoli v Brežicah, s šolskim letom 1937/38 pa je postal suplent in od aprila 1939 profesor na gimnaziji v Kranju; za profesorski izpit je v letu 1938, na podlagi pregledanega gradiva v Zagrebu napisal nalogo o neandertalskem človeku iz Krapine. Antropologija, veda o človeku in njegovem razvoju, ga je tudi vse bolj privlačila. Znanje si je izpopolnjeval pri domačih in tudi pri tujih strokovnjakih, najprej že leta 1937 mesec dni v Münchnu in v naslednjih letih s študijskimi obiski v Vroclavu (Breslau), Berlinu in Kielu.

V letih, ko je Polenec zaključeval svoj visokošolski študij, so se njegovi loški rojaki profesorji vsako poletje ob koncu šolskih počitnic sestajali na prijateljskih družabnih srečanjih takoimenovanega profesorskega ceha (prim. Loški razgledi 15/1968). Na znamenitem srečanju, 22. avgusta 1936, ko so navzoči profesorji podpisali vlogo na upravo občine Škofja Loka, za ustanovitev pripravljalnega odbora, ki naj v mestu organizira lokalni muzej, so med drugim tudi sklenili, da povabijo v ceh nekaj mlajših kolegov. Med predlaganimi je bil tudi Tone Polenec iz Puštala, ki je bil od pomladi 1936 učitelj na meščanski šoli v Brežicah, v teh poletnih počitnicah pa poklican na vojaške orožne vaje. Tako je na naslednjem srečanju profesorskega ceha 16. avgusta 1937 na častnem mestu za novince sedel tudi Anton Polenec, ki je bil (po navedbi v Kroniki profesorskega ceha, ki jo hrani zgodovinski arhiv v Škofji Loki) takrat že dodeljen na gimnazijo v Kranju (in z napačno opombo v Kroniki, da je bil doslej nameščen na meščanski šoli v Škofji Loki).

V naslednjih letih se je Polenec udeležil še profesorskega srečanja 22. avgusta 1938, medtem ko je bil pri srečanju v avgustu 1939 zabeležen med opravičenimi, ker je bil na študijskem potovanju v Nemčiji. Srečanja v avgustu 1940 se zaradi vojaških orožnih vaj spet ni mogel udeležiti, pa tudi na okrnjenih srečanjih med vojno (v Ljubljani 1941 in 1942) ter po njej (1965) ni sodeloval.

V pripravljalnem odboru za ustanovitev društva, ki naj v Škofji Loki organizira lokalni muzej (prim. Loški razgledi 33/1986 in 34/1987) in pri njegovih aktivnostih v šolskem letu 1936/37 Polenec ni neposredno sodeloval, saj je ta čas bival v Brežicah. Ko pa je bilo odločeno, da bo v naslednjem šolskem letu redno nameščen kot profesor na gimnaziji v Kranju, kjer je tedaj naravoslovje poučeval prof. France Planina, vodilni organizator škofjeloške muzejske zamisli, ga je verjetno le-ta, kot svojega naslednika na šoli in hkrati kot kandidata za člana loškega profesorskega ceha, vključil v svoje muzejsko načrtovanje. In čeprav se, zaradi študijskega bivanja v Münchnu, ustanovnega občnega zbora 23. julija 1937 ni mogel udeležiti, je bil profesor Tone Polenec izvoljen za prvega tajnika novega Muzejskega društva v Škofji Loki. Zato je zapisnika o občnem zboru in o 1. seji društvenega odbora 23. julija 1937 ter vlogo slednjega občinski upravi Škofja Loka za dodelitev začasnih prostorov, v katerih bi primerno uredili začetno muzejsko zbirko, z društvenim predsednikom dr. Pavletom Blaznikom kot tajnikov namestnik sopodpisal društveni gospodar prof. F. Planina.

Poslej se je društveni tajnik Polenec udeležil sej društvenega odbora, ki sta bili 27. decembra 1937 in 19. aprila 1938 ter vodil sejni zapisnik, poročal o društvenem dopisovanju (npr. za finančno podporo) in sodeloval pri zbiranju gradiva za ureditev muzejske zbirke. Ni pa se udeležil 4. seje društvenega odbora 9. avgusta 1938, ker je takrat v Zagrebu proučeval antropološko gradivo za svojo profesorsko nalogo. Sodeloval pa je pri organiziranju 1. rednega občnega zbora Muzejskega društva, ki je bil 2. septembra 1938, na njem podal tajniško poročilo in vodil zapisnik, ter bil izvoljen za enega izmed društvenih revizorjev v naslednjem mandatnem obdobju. Na 1. seji novoizvoljenega društvenega odbora je še imel vlogo zapisnikarja (ker novi tajnik, šolski ravnatelj Ivan Kržišnik, še ni prevzel poslov), nato pa se je v funkciji revizorja udeleževal odborovih sej. Na naslednjem, 2. rednem občnem zboru Muzejskega društva 12. septembra 1939 je kot revizor poročal, da je bilo finančno in splošno delovanje društvenega odbora v redu ter predlagal razrešnico društvenim organom. V novo društveno vodstvo Polenec ni bil več izvoljen in se je nadalje društvenih prireditev udeleževal kot zainteresiran društveni član (n. pr. Loški večeri 1939, 1940, 3. občni zbor 1940).

Po vojni je profesor Polenec nadaljeval pedagoško delo na gimnaziji v Kranju (do 1949), bil medtem leto dni tudi asistent na Biološkem inštitutu Medicinske fakultete in nato v letih 1949–1955 profesor zoologije na Višji pedagoški šoli v Ljubljani, kateri je ostal zvest še potem, ko je bil do svoje upokojitve (1980) ravnatelj Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani.

Med leti 1952 in 1956 je študijsko večkrat obiskal Zoološki inštitut v Erlangenu in se pri vodilnem svetovnem strokovnjaku poglobljal v poznavanje in ekologijo pajkov

ter nato, na podlagi lastnih raziskovanj v gozdovih po Sloveniji in spoznanj na tem strokovnem področju, pripravil disertacijo in dosegel doktorat bioloških znanosti (1957). Postal je mednarodno priznan strokovnjak za raziskovanje življenja pajkov, objavljaj znanstvene razprave v domačih in tujih strokovnih revijah in nastopal z referati na mednarodnih strokovnih simpozijih in kongresih. Odkril, opisal in poimenoval je nove vrste in rodove pajkov, med njimi tudi rod z značilno znanstveno oznako «poleneci». Bil je korespondent mednarodnega dokumentacijskega centra za arahnologijo v Parizu, doma pa dosegel habilitacijo za izrednega univerzitetnega profesorja za zoologijo na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Objavljaj je številne znanstvene in strokovne razprave in poljudne prispevke, samostojne poljudno-znanstvene knjige in šolske učbenike, sodeloval je pri izdajah bioloških enciklopedičnih del, posodobil je zbirke slovenskega Prirodoslovnega muzeja in pripravil več muzeoloških strokovnih razstav (prim. Enciklopedija Slovenije 9, Lj. 1995). Za uspešne strokovne raziskave in publikacije je prejel Prešernovo nagrado občine Kranj, dvakrat Levstikovo nagrado založbe Mladinska knjiga, Valvasorjevo nagrado za muzejsko delo, državna odlikovanja in častno članstvo Prirodoslovnega društva Slovenije.

Vseskozi pa je ostal zvest član Muzejskega društva v Škofji Loki. Ob društveni štiridesetletnici (1977) je, kot vsi drugi živeči ustanovni člani, prejel posebno slavnostno diplomu. Ponovno se je aktivno vključil v društveno delovanje, bil član njegovih organizacijskih odborov (1981–1991), sodeloval v Loških razgledih in na Blaznikovih večerih ter bil vedno na sodelovanje pripravljen strokovni svetovalec vodstvu Loškega muzeja pri urejanju prirodoslovne zbirke. Vse od smrti svojega brata Poldeta (1974), je prizadevno skrbel za svoj rodni dom, Nacetovo hišo v Puštalu pri Škofji Loki, da jo ohrani kot dragoceno pričevanje lokalne etnološke dediščine. Ob praznovanju Polenčeve osemdesetletnice je Muzejsko društvo predlagalo škofjeloški občini naj ga, v znak spoštovanja njegovih strokovnih in znanstvenih dosežkov doma in v mednarodnem sodelovanju, imenuje za častnega občana Škofje Loke, kar je bilo sprejeto in storjeno na osrednji občinski proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku, na Prešernov dan 9. februarja 1991. Muzejsko društvo pa ga je kot svojega ustanovnega člana, prvega društvenega tajnika in dolgoletnega aktivnega člana, zaslužnega naravoznanstvenega raziskovalca loškega ozemlja in stalnega sodelavca Loških razgledov (31 prispevkov) na občnem zboru 28. oktobra 1993, imenovalo za svojega častnega člana.

Loški rojak dr. Anton Polenec se je ob devetdesetletnici lahko z zadovoljstvom spominjal svoje uspešne življenjske poti. Potem je tiho odšel, sodobnikom in prihodnjim generacijam pa prepustil sadove svojega dela. Kot naravoslovec, raziskovalec, avtor poljudnoznanstvenih in strokovnih del, pedagog in muzejski strokovnjak ostaja pomemben, doma in mednarodno priznan soustvarjalec naravoslovnih spoznanj in slovenske kulturne dediščine. Po svojih znanstvenoraziskovalnih dognanjih in strokovnih delovnih dosežkih razpoznavna in uveljavljena osebnost, ter kot ustanovni in častni član Muzejskega društva in častni občan Škofje Loke pa se, vsestransko spoštovan, uvršča med najpomembnejše rojake škofjeloškega zgodovinskega območja.